

Årsta 1:4 m.fl. "Fors verksamhetsområde"

Konsekvensbedömning Kulturmiljö - bilaga till kulturmiljöutredning 2022-01-14

2025-02-05

Årsta 1:4 m.fl. "Fors verksamhetsområden"

BESTÄLLARE

Årsta säteri AB

KONSULT

WSP Samhällsbyggnad

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10 722 50 00

Org nr: 556057-4880
www.wsp.com

KONTAKTPERSONER

Emil Bergstén
emil.bergsten@wsp.com

UPPDRAGSNAMN

Årsta 1:4

UPPDRAGSNUMMER

10367826

UPPDRAGSANSVARIG

Emil Bergstén, certifierad sakkunnig kulturvärden

GRANSKARE

Helena Wärnhjelm, certifierad sakkunnig kulturvärden
Cecilia Lindblom, arkeolog

SAMMANTAGEN BEDÖMNING

Den föreslagna detaljplanen berör ett landskap med höga kulturhistoriska värden och en rik fornlämningsbild. Landskapet har präglats av storgodsdriften och de stora sammanhängande odlingsmarkerna vid Årsta slott. Dess bärande karaktärsdrag är bland annat, stora öppna sammanhängande markerna med obrutna vida vyer och långa siktlinjer som avgränsas av skogsridåer. Planområdet öster om väg 73 ligger inom ett riksintresse för kulturmiljövården (Österhaningebygden) där odlingslandskapet som helhet utgör uttryck för riksintresset.

Den föreslagna detaljplanen innebär att delar av kulturlandskapet invid Fors trafikplats tas i anspråk för verksamhetsområde med nya stora byggrätter. Exploateringen innebär att det mindre landskapsrummet närmast Fors trafikplats helt ändrar karaktär och spåren av tidigare markanvändning uttraderas.

En ny byggrätt tillåter att delar av den skogbeklädda höjden vid Fors gård schaktas bort och att ny verksamhetsbebyggelse uppförs där, dränering kan medföra att en del av de träd som avskärmar gården från verksamhetsområdet inte överlever och visuell påverkan på den kulturhistoriskt värdefulla miljön vid Fors gård kan därmed uppstå. Planen medför att gårdens sammanhang i landskapet blir otydligare.

Även byggrätter för golfverksamheten väntas vid Östergården. Dessa byggrätter är i förhållande till planens övriga föreslagna byggrätter begränsade, men framträder i landskapet. Dessa volymer bedöms i viss utsträckning ansluta till skalan hos jordbruksbebyggelse och är därmed inte helt främmande för landskapstypen. Öster om Vitsåvägen tillkommer en dagvattendamm.

Detaljplanen tillåter en ny markanvändning som inte går i linje med landskapets kulturhistoriska karaktär, placeringen av verksamhetsområdena har dock anpassats för att minimera påverkan på de öppna landskapsrummen inom riksintresset. Den föreslagna detaljplanen innefattar även skademildrade åtgärder genom utformningsbestämmelser för att mildra upplevelsen av de nya volymerna i landskapet. Nya byggrätter föreslås vid sidan av fornlämningar, dessa har under 2024 avgränsats och berörs inte av föreslagna byggrätter.

Sammantaget innebär den föreslagna detaljplanen, att det delvis blir svårare att uppleva och läsa av det historiska odlingslandskapet. Landskapets kulturhistoriska värde minskar i stor utsträckning lokalt vid väg 73 men planen bedöms inte påverka det sammantagna landskapet i Österhaningebygden i större omfattning. Detta innebär att riksintresset i viss mån försvagas i sin helhet.

Sammantaget bedöms detaljplanen innebära måttligt negativa konsekvenser med avseende kulturmiljö.

Områdets värden kommer att:	Förändring						
	Förädlas	Förökas	Förstärkas	Förbli oförändrade	Försvagas	Förvanskas	försvinna
Innebörd	Förbättring			Ingen påverkan	Skada	Risk för påtaglig skada	
Förhållningssätt	Inspirera Berika			Hänsyn Bruka varsamt	Hindra – Lindra Minimera skadan	Ej tillåtet Undvika skadan	

Matris för bedömning enligt Riksantikvarieämbetets handbok.

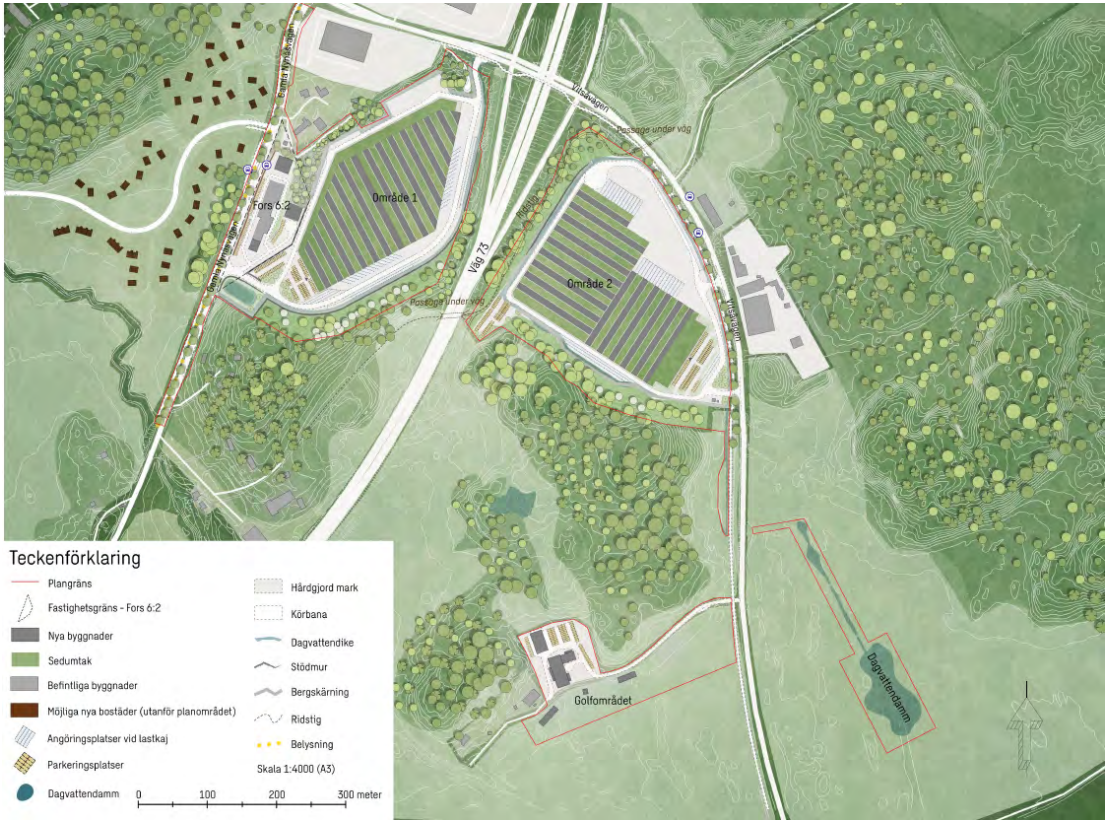
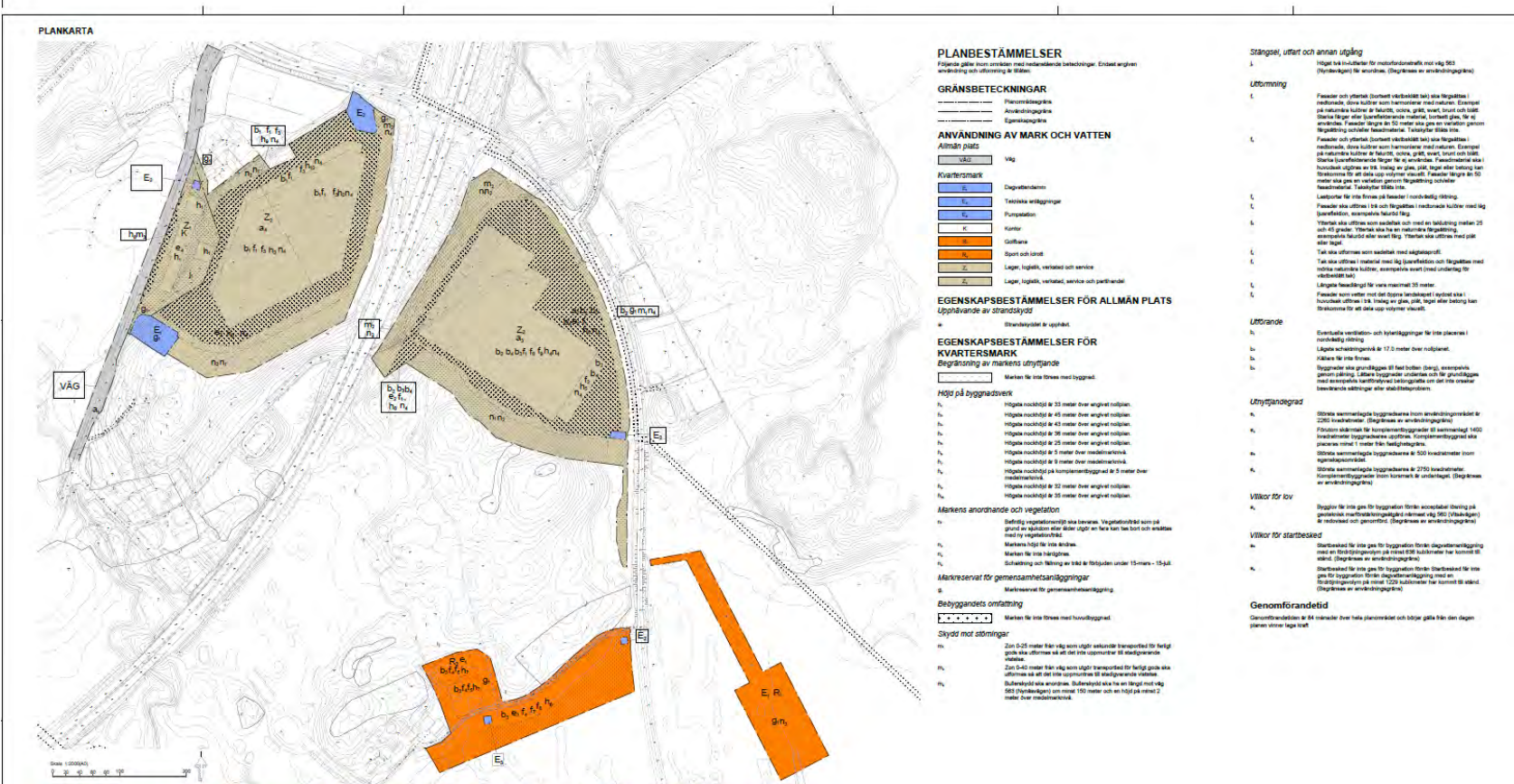
Planens konsekvenser för kulturmiljön

Förslag på skademildrande åtgärder

- För att minska de negativa effekterna kan byggrätterna närmast Fors gård utgå. Topografin har betydelse för det kulturhistoriska värdet i allmänhet, och kulturvärden direkt kopplade till Fors gård. Område ett ligger inte inom riksintresset för kulturmiljövården, men hänsyn ska enligt plan och bygglagen ändå tas till landskapsbild och kulturvärden på platsen.

FÖRESLAGEN DETALJPLAN

Den föreslagna detaljplanen innebär att användningen av området fastställs. Stora delar av den tilltänkta planen innebär att dagens användning som golfbana och naturmark ändras till verksamhetsändamål så som lager, logistik, verkstad och service. I de södra delarna av planområdet befästes den nuvarande användningen golfbana i planen. På områdena med verksamhetsändamål medger planen nya generösa byggrätter vilka tydligt regleras genom prick/korsmark. Planen innebär begränsningar i höjd och nyttjandegrad. I område ett krävs omfattande schaktningsarbeten för att byggrätterna ska kunna nyttjas (ca 7 meter av den naturliga topografin kommer i delar schaktas bort och jämnas ut). Byggrätter i område två ges bestämmelser omnockhöjder som trappar ner mot Vitsåvägen. Byggrätter ges även för golfverksamheten i söder med byggnadshöjd om 9 meter och exploatering om 2260 kvm byggnad, varav högst 500 kvm söder om vägen. En dagvattenanläggning anordnas vid Hardansen öster om Vitsåvägen i befintlig bäck.

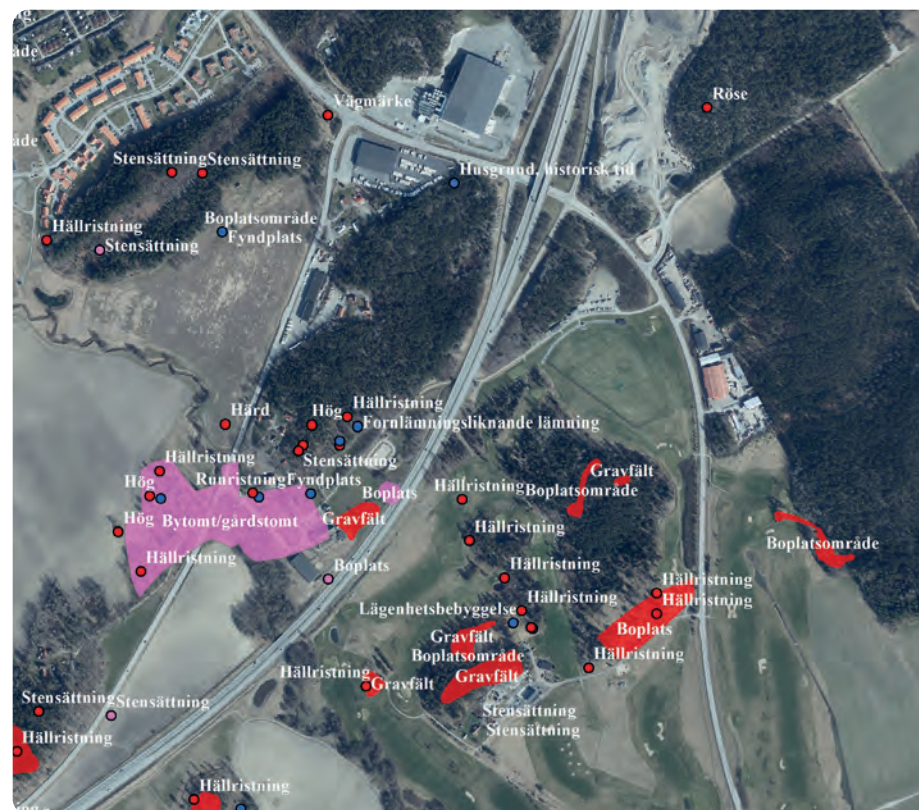
VÄRDEN SOM BERÖRS

Österhaningebygden, är en centralbygd i Österhaninge med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet, som återspeglar ett maktens landskap från förhistorisk tid till storgodslandskapets utveckling fram till det tidiga 1900-talet. Det område som berörs är en del av det större sammantagna odlingslandskap med fornlämningar vilket yttrar sig i öppna landskapsrum med långa siktlinjer och vida utblickar. Denna karaktär gör landskapet till en viktig del av det sammantagna komplexa landskapet i Österhaningebygden med stora odlingsarealer, säterier, by- och gårdsmiljöer och andra element som hör herrgårdslandskapet till. Strax utanför utredningsområdet finns den övergivna bytomten efter Kapp-Ekeby, vilken också är en del utav det av storgodsdriften präglade landskapet. De olika delarna och komponenterna i landskapet, exempelvis fornlämningar, bör inte ses som enskilda företeelser, utan som delar i det sammanhängande landskapet. Landskapet som helhet skapar möjligheter för att avläsa och förstå de kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för dess kulturhistoriska värde.

Det sammantagna kulturlandskapet har sådana värden att det utgör riksintresse för kulturmiljövården. Vid en framtida exploatering i området kan det öppna och storgodspräglade landskapet, öppna siktlinjer med bronsåldersgravar och många gravfält från järnåldern i landskapets höjdparter påverkas i stor omfattning eftersom dess känslighet är mycket hög.

De nya byggrätterna lokaliseras vid sidan av fornlämningar. Exempelvis byggrätterna vid Östergården och de som lokaliseras öster om Viståvägen. Lämningarna har under 2024 avgränsats.

Fors gård har höga kulturhistoriska värden och utgör en helhetsmiljö tillsammans med omgivande landskap. Den föreslagna planen innebär mycket stor påverkan på gårdsanläggningen och dess närmiljö då delar av höjden norr om gården plansprängs och byggrätter för stora volymer tillåts.

Kartan visar de många fornlämningarna som finns i närområdet och är bärande för riksintresset

Kartan visar viktiga vyer i storgodslandskapet som är bärande för riksintresset

Fors gård

PÅVERKAN - EFFEKT

Bedömning utifrån Riksantikvarieämbetets handbok

Skissen till plankarta omfattar ett stort landskapsavsnitt öster om väg 73 som idag består av golfbana, skog och jordbruksmark. Området har bibehållit det agrara landskapets uttryck och former även om landskapet är påverkat av väg 73 och befintliga verksamhetsområden.

I skissen för en plankarta avses de södra delarna fortsatt användning för golfbana och resterande delar som föreslås för verksamheter som främst bedöms påverka riksintressets värden.

Vad försvinner och vad tillkommer?

- De ytor som är markerade som verksamhet består av skog, odlingsmark/golfbana. Omvandling till verksamhetsområde innebär att landskapets naturgivna former med höjdparter utjämnas och schaktas bort. Boplatsoområden och gravfält berörs inte direkt av byggrätterna då dessa avgränsats under 2024 men en indirekt påverkan kan uppstå då läsbarheten av de närliggande fornlämningarna som är en del av ett större sammanhang försvåras. För läsbarheten av landskapet, med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet fram till tidigt 1900-tal är landskapets form och topografi av stor betydelse. Detaljplanens stora ytor för verksamhet medför att en del av det sammansatta kulturlandskapet helt omvandlas.
- De föreslagna verksamheterna har en skala och en användning som bryter med det historiska landskapet. Landskapets naturliga topografi med mjukt rundade former och tydliga nivåskillnader omvandlas till skarpa räta linjer som inte tar hänsyn till befintliga strukturer.
- Stora delar av naturmarken i närheten av Fors gård som idag utgörs av ett skogbeklätt höjdparti tas bort (område 1). En skogsridå sparas mot den intilliggande kulturmiljön.
- Öster om Vitsåvägen tillkommer en dagvattendamm samt golfverksamhet (område 3).

Är påverkan visuell eller funktionell?

- Påverkan är både funktionell och visuell. Planen påverkar delvis skalan i landskapet och siklinjer från Vitsåvägen norrut och sammanhangen i landskapet mellan fornlämningar och jordbrukslandskap. Planen påverkar delvis den visuella upplevelsen av miljön då område tvås verksamhetsbyggnad delvis blir synlig från Vitsåvägen. Vilket påverkar möjligheten att läsa av landskapet.
- Omvandlingen till verksamhetsområde innebär att tillgängligheten till miljön minskar, och att väg 73:s barriärverkan förstärks, den äldre vägsträckning som idag löper i tunnel under väg 73 och ansluter mot kulturlandskapet kommer dock finnas kvar som ridväg.
- I plankartan som bedömts har inte hänsyn tagits till topografin med stora höjdskillnader. Detaljplanen redovisar skarpa gränser för verksamhetsområdena där berg kommer att behöva sprängas ned och skapa irreparabel åverkan i landskapet. Detta gäller främst för byggrätterna på västra sidan av väg 73 - utanför riksintresset. (område 1)
- I de södra delarna av planområdet förläggs golfverksamhet med klubbhus m.m. Golfverksamhetens bebyggelse placeras dock mellan två naturliga höjder i landskapet för att minska den visuella påverkan (område 4).

Är påverkan tillfällig eller bestående?

- Den föreslagna åtgärden ger en bestående påverkan då den naturliga topografin förändras och tidigare odlingsmark (idag till stor del golfbana) hårdgörs.
- De nya verksamhetsområdena påverkar därmed miljön negativt på ett irreversibelt sätt - landskapet förändras för all framtid.

Är påverkan direkt eller indirekt?

- Påverkan är direkt inom de delar som omvandlas till verksamhetsområde men en indirekt påverkan sker också i ett större område genom den planerade verksamhetsbebyggelsens skala, som gör att byggnadsvolymer riskerar att bli synliga på ett större avstånd.
- Viss kumulation kan väntas då hela landskapsrummet kring Fors trafikplats omvandlas till verksamhetsområde. Det lokala landskapsrummet är redan påverkat av verksamheter och genom tillkommande plan kommer det inte längre att ha naturlig topografi och vegetation som dominerande/bärande karaktärsdrag.
- Ingen omfattande kumulation förväntas i fråga om det större sammansatta landskapet Österhaningebygden. Det pågår idag inga större planarbeten i riksintresseområdet och inga nya lagakraftvunna planer med stora outnyttjade byggrätter finns.
- Den föreslagna planen väntas inte innebära några större följeffekter i form av vidare exploatering eller transporter. De delar som omvandlas till verksamhetsområden angränsar till befintliga verksamheter och väg 73. Det jordbruksdominerade landskapet söder om planområdet påverkas i begränsad omfattning. Topografin åtskiljer verksamhetsområdet tydligt från de öppna odlingsmarkerna och skapar en effektiv och naturlig avgränsning för exploateringen. Detta bidrar till minskad risk för vidare utbyggnad av storskaliga verksamheter i det relativt opåverkade odlingslandskapet söder om planområdet.

Vilka egenskaper påverkas?

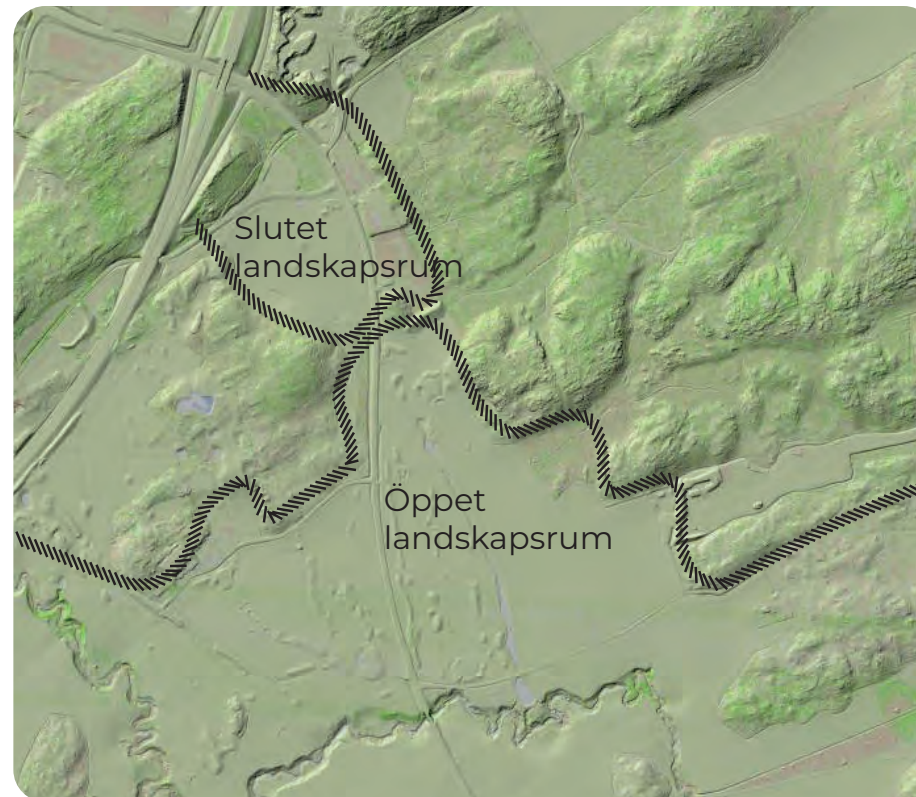
Landskapet i anslutning till Fors trafikplats påverkas i dagsläget negativt av den storskaliga vägen med trafikplatsen, närliggande verksamhetsområden och grustäkt. Väg 73 utgör en barriär som fragmenterar tidigare landskapssammanhang, även Vitsåvägen är en ny vägstruktur i landskapet. Golfbanan innebär att jorden inte längre brukas medans den visuellt ändå upprätthåller de agrara strukturerna i landskapet. Den utflyttade Östergårdens bebyggelse är idag försvunnen och ytan nyttjas till stora delar till småskalig verksamhet.

Att området sedan tidigare är påverkat av verksamheter som inverkar negativt på det kulturhistoriska värdet kan i vissa fall bedömas vara mindre känslig och vara ett skäl att tillåta vidare förändring. Det kan också vara skäl till att ytterligare förändringar behöver undvikas i de opåverkade delarna. Den ge-nomgripande omvandling med ny markanvändning och förändrad topografi som den föreslagna detaljplanen medför innebär att läsbarheten av det agrara landskapets strukturer försvåras ytterligare.

WSP:s bedömning är att, då miljön närmast väg 73 i relativt hög grad redan är påverkad av modern samhällsbyggnad finns en viss tålighet för förändring och utbyggnad av verksamheter i anpassad skala (område 2). Särskilt i anslutning till tidigare utbyggda verksamhetsområden och i de delar där vägen starkt dominerar miljön. Samtidigt finns det en hög känslighet i de landskapsrum som kopplar till de större agrara landskapssammanhangen, varför enbart golfverksamhet lokaliseras till detta landskapsrum.

Topografin i området skapar olika landskapsrum. Det slutna landskapsrummet i kartan utgör ett relativt litet landskapsrum i direkt anslutning till väg 73 och präglas idag av några verksamheter, grustäkt och golfbanan. Det mer sydliga öppna landskapsrummet har en tydligare agrar prägel med öppna fält och vida utblickar. I känslighetsanalysen har främst det slutna landskapsrummet pekats ut som känsligt och det öppna landskapsrummet som mycket känsligt.

Planen innebär en omfattande exploateringen (område 2) inom kulturlandskapet så att det i framtiden helt kommer karaktäriseras av verksamhetsområde. Här är dock de kulturhistoriska värdena begränsade. Området är till viss mån exponerat mot det öppna landskapet i söder, dock främst till de östra delarna av landskapsrummet. Skademildrande åtgärder har tillförts genom reglering av fasadmateriell och fasadkulör för att minimera den visuella påverkan på det sammanhängande odlingslandskapet.

Den föreslagna planen innebär att golfverksamheten placeras i det större och öppna landskapsrummet (område 4). Bebyggelsen som medges för golfverksamheten är i en lägre skala som lättare kan hanteras i det öppna landskapsrummet. Bebyggelsen placeras också mellan två naturliga höjder för att minska synligheten från Vitsåvägen.

Exploateringen vid Fors gård (område 1) innebär att kulturhistoriska värden blir svårare att utläsa. En remsa med naturmark sparas för att begränsa påverkan på gårdsanläggningen. Markingreppen innebär plansprängning av en dal av ett skogklätt höjdparti vilket innebär att de topografiska förutsättningarna för landskapet förändras och att område som utgjort torpzon till Fors uttraderas. Detta i kombination med de tilltagna byggrätterna gör att det blir svårare att utläsa gårdsanläggningens betydelse i landskapet och kulturhistoriska samband kring gården. Arbeten med att bebygga jordbruksmarkerna mellan Fors och Marieberg pågår enligt antagna detaljplaner vilket i sig innebär en stor påfrestning på Fors kulturhistoriska sammanhang eftersom gårdens kontext i landskapet blir svårare att utläsa.

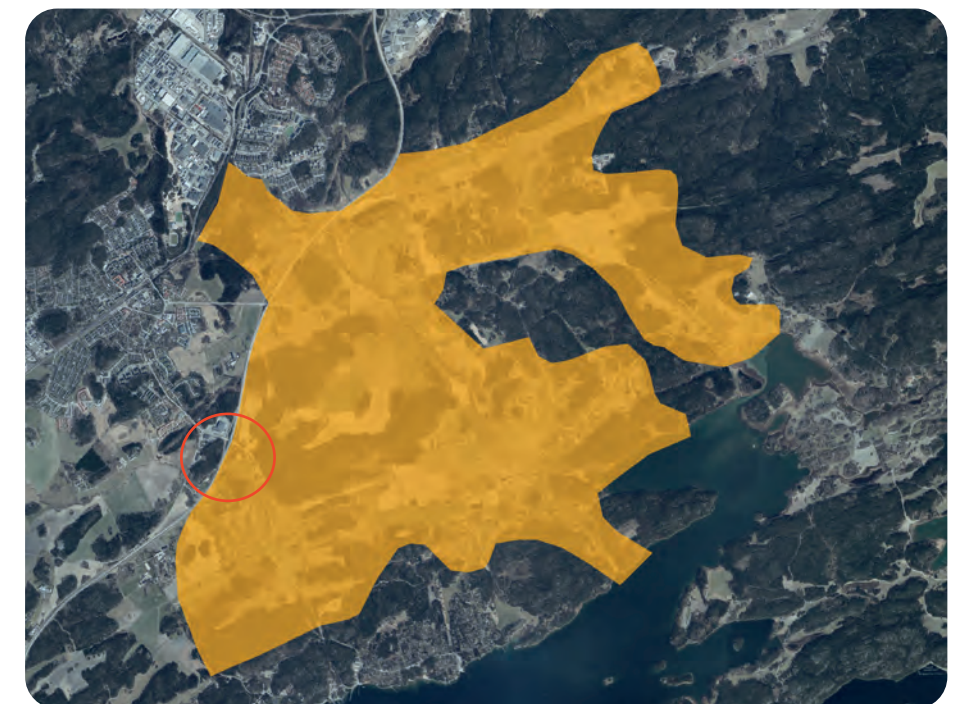
Riksintresset Österhaningebygden [AB 19]

Motivering:

Centralbygd i Österhaninge med förhistorisk bruks- och bosättningskontinuitet, som återspeglar ett maktens landskap, från förhistorisk tid till storgodslandskapets utveckling fram till det tidiga 1900-talet. (Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, sockencentrum, slottsmiljö, herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö).

Uttryck för riksintresset:

Det rika fornlämningsbeståndet med bronsåldersgravar och många gravfält från järnåldern, bl.a. Jordbrogravfältet som är ett av landets största. Runstenarna och milstenarna samt flera avhysta eller övergivna tomter med lämningar i form av bland annat husgrunder och källare. Ortnamne med efterleden -sta och -by som återspeglar bebyggelsens långa kontinuitet, däribland Husbysom signalerar ett tidigt maktcentrum. Det öppna och storgodspräglade landskapet med alléer, och öppna siktlinjer. Det äldre terränganpassade vägnätet. Årsta slott med medeltida grund och det nuvarande slottet från 1650-talet med sitt gestaltade landskap med den omgivande parken, de äldre ekonomibyggnaderna med bl.a. den stora ladugården från tidigt 1900-tal samt Hässlingby säteri. Österhaninge medeltida kyrka strategiskt belägen längs med förhistoriska farleder och med tydlig dominans över det omgivande odlingslandskapet.

Riksintresset Österhaningebygden med planområdet markerat med röd ring

KONSEKVENSER

- Landskapets kulturhistoriska värde kommer minska då delar av ett värdefullt kulturlandskap omvandlas till sådan grad att dess ursprungliga användning som odlingsmark inte kommer kunna utläsas.
- Kulturhistoriska samband kring gårdsmiljön Fors försvagas i sådan grad att dess kontext blir svårare att utläsa.
- Ny bebyggelse tillkommer i det öppna landskapsrummet.

Den föreslagna planen innebär måttligt negativa konsekvenser för kulturmiljön som helhet och en begränsad kumulation. Åtgärdens omfattning - i skala och ianspråktagen yta- gör att ett landskapsavsnitt som idag redan är påverkat helt kommer förlora sitt sammanhang som en del av det sammanhängande landskapet som uttrycker storgodsens markinnehav. Verksamhetsområdets karaktär bryter starkt mot det agrara landskapets uttryck och kommer innebära negativa konsekvenser lokalt vid Fors trafikplats. Då de föreslagna volymerna endast delvis blir synliga på långt håll och i begränsade utsnitt kommer de inte störa upplevelsen eller försvåra läsbarheten av det öppna odlingslandskapet söder om planområdet och landskapet Österhaningebygden som helhet.

Kulturmiljön vid Fors gård riskerar att påverkas i större omfattning då planen innebär större ändringar av marken och risk för att träd som begränsar den visuella påverkan dör. Fors gård är inte en del av riksintresset men utgör en kommunal kulturmiljö.

Den föreslagna detaljplanen berör endast en mindre del av det område som utgör riksintresset Österhaningebygden. Om den genomförs ändras karaktären i en delvis sluten del av landskapet från öppet och storgodspräglad landskap till verksamhetsområde. Vilket inte går i linje med det riksintressanta sammanhanget som ligger till grund för utpekandet. Då åtgärden enbart berör ett lokalt och delvis slutet landskapsrum som till stor del redan är påverkat av väg 73 och verksamheter bedöms åtgärden innebära en viss försvagning av riksintresset som helhet, möjligheten till att förstå riksintressets helhet och sammanhang kvarstår.

Utbyggnaden av golfverksamheten i planområdets södra del kan utföras med begränsad påverkan på kulturhistoriska värden. För att minimera påverkan på det öppna odlingslandskapet har byggrätten reglerats samt att utformningsbestämmelser tillkommit.

Planförslagets förhållningssätt till känslighetsanalysen

I kulturmiljöutredningen från 2022-01-14 har en känslighetsanalys tagits fram. Analysen kan användas för att åstadkomma en exploatering som innebär begränsad påverkan på platsens kulturvärden. Följande områden kan genom planförslaget komma att påverkas.

Detaljplanens byggrätter för komplettering av golfverksamheten ligger i huvudsak i anslutning till Östergården (9) - vilken idag präglas av småindustri. Vid Östergården har delar av ytan pekats ut för låg känslighet. Planen medger även byggrätter i jordbruksmarken söder om gården, dessa ligger på mycket känslig mark och bör anpassas i stor utsträckning.

Exploateringen väster om väg 73 följer i huvudsak inte känslighetsanalysens rekommendationer. Nya byggrätter placeras i mycket känsligt område (1) - som utgör en viktig buffert till Fors gård.

Även höjdläget (4) i landskapet pekas ut som känsligt, genom den föreslagna detaljplanen sprängs och schaktas denna höjd delvis bort vilket innebär att landskapet lokalt förändras. Exploateringen närmast öster om väg 73 följer i huvudsak känslighetsanalysens rekommendationer. Hela den öppna ytan som idag är golfbana har bedömts som känslig (5). Denna bebyggs trots att den öppna platsen har betydelse för möjligheten att förstå de agrara landskapet och den tidigare jordbruksmarkens utbredning.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den föreslagna detaljplanen innebär betydande och storskalig exploatering inom ytor som pekats ut som känsliga för kulturmiljön.

Teckenförklaring känslighetskarta

- Mycket hög känslighet för exploatering
- Känslig för exploatering
- Måttlig/låg känslighet för exploatering
- Känslighet visuellt samband
- Fornlämning, skyddad enligt KML

KONSEKVENSBEDÖMNING OCH PLANLÄGGNING I KULTURMILJÖ

Riksantikvarieämbetets handbok

I konsekvensbedömningen utgår WSP från Riksantikvarieämbetets handbok för riksintressen (2014). Handboken fungerar även för bedömningar av påverkan på kommunala värden.

Ett av handbokens centrala avsnitt belyser kulturmiljöns läsbarhet. Det vill säga hur väl miljön fortsättningsvis kommer att karaktäriseras av eller återspegla det sammanhang som ligger till grund för utpekandet eller värdet. I denna bedömning är utgångspunkter påverkan på miljön som helhet samt påverkan på enskilda objekt som har betydelse för den riksintressanta kulturmiljöns läsbarhet.

Relevanta frågor för bedömningen har varit:

- Vad försvinner och vad tillkommer?
- Är påverkan visuell eller funktionell?
- Är påverkan direkt eller indirekt?
- Är påverkan tillfällig eller bestående?

Bedömningen vilar även på en översiktlig känslighets- och tålighetsanalys i vilken WSP utgått från risken att de kulturhistoriska värdena kan förstöras eller minska vid föreslagna förändringar eller tillägg, samt utifrån kulturmiljöns möjlighet att ta emot nya inslag utan att dess kulturhistoriska karaktär eller värde påtagligt förändras. Grunden i analysen är de värdebärande uttrycken, strukturerna och sambanden som är särskilt nödvändiga för företeelsens helhet och relevans.

Bland annat har följande frågeställningar använts:

- Är värdena tillkomna under en längre historisk period?
- Är värdena knutna till uttryck för en avgränsad historisk period?
- Återspeglar uttrycken olika tiders kontinuerliga nyttjande av en viss plats?

Frågeställningar enligt RAÄs handbok

Vad försvinner och vad tillkommer?

- Försvinner enskilda objekt, strukturer eller visuella och funktionella samband som har betydelse för läsbarheten av den riksintressanta miljön?
- Tillkommer nytillskott som påverkar kulturmiljöns skalor, former eller karaktärsdrag på ett sådant vis som negativt inverkar på läsbarheten d.v.s. möjligheterna att förstå och uppleva av den riksintressanta kulturhistoriska utvecklingen i landskapet?

Är påverkan visuell eller funktionell?

- Påverkas siktlinjer, skala, sammanhang, rumsligheter, orientering eller andra aspekter av den visuella upplevelsen av miljön på ett sådant vis som inverkar negativt på möjligheterna att förstå och uppleva den riksintressanta miljön?
- Påverkas rörelsestråk, kommunikationsleder eller andra funktioner och förutsättningar med betydelse för möjligheten att bruka, förvalta och röra sig inom miljön?
- Kan åtgärden innebära att tillgängligheten till miljön minskar, att området fragmenteras, barriärer skapas eller att möjligheterna att besöka miljön på annat sätt försvåras?

Är påverkan direkt eller indirekt?

- Är det troligt att åtgärden kan komma att följas av andra åtgärder eller särskilda anläggningar vilka i sig kan medföra negativa konsekvenser?
- Finns det risk för att åtgärden på sikt minskar möjligheterna att bruka och förvalta miljön, eller leder till en sådan ändrad användning av miljön att läsbarheten av det riksintressanta kulturhistoriska sammanhanget påverkas negativt?

Är påverkan tillfällig eller bestående?

- Innebär åtgärden att möjligheterna att förstå och uppleva eller bruka den riksintressanta miljön kraftigt försämras under en begränsad tid?
- Försvinner riksintressanta egenskaper och uttryck eller tillkommer nytillskott som påverkar den riksintressanta miljön negativt på ett varaktigt irreversibelt vis?

Riksintresset i planprocessen

Riksintressen för kulturmiljövården är sammanhängande kulturmiljöer av stor betydelse ur ett nationellt perspektiv. Det är områden som pekats ut av Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet gemensamt. För riksintresseområden för kulturmiljövården gäller att de ska skyddas mot åtgärder som kan innebära påtaglig skada på kulturmiljön. Till varje område (anspråk) som pekats ut som riksintresse för kulturmiljövård finns en riksintressebeskrivning, som redogör för anspråket. Det är den delen av anspråken som regleras enligt lag (Miljöbalken 3 kap 6 §). Ett riksintresse kan bara vägas mot andra riksintressen, inte mot intressen som kommunen bedömer som viktiga i allmänhet. Förbudet mot att vidta åtgärder som kan påtagligt skada riksintresset gäller oberoende av om den planerade åtgärden vidtas inom eller utanför det utpekade riksintresseområdet. Det är åtgärdens påverkan på områdets riksintressanta värden som ska bedömas och som avgör åtgärdens tillåtlighet.

Länsstyrelsen kan upphäva en detaljplan som innebär påtaglig skada och ska senast vid granskningen lämna besked om invändningar som kan leda till ett ingripande.

Om länsstyrelsen bedömer att en åtgärd kan medföra påtaglig skada bör länsstyrelsen så tidigt som möjligt ange hur åtgärden riskerar att inte tillgodose riksintresset. Därigenom skapas förutsättningar för att åtgärden ska kunna justeras under planeringsprocessen och att påtaglig skada undvikas.

Vid bedömningar av förändringar i riksintresse för kulturmiljövården är det möjligheten att förstå och uppleva det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet centralt. Detta handlar om möjligheten att läsa och uppleva miljön.

Riksintressen består av objekt, karaktärsdrag, strukturer, funktioner och samband som gör berättelsen läsbar. Påverkas dessa påverkas möjligheten till läsbarhet och därigenom riksintresset. Vid bedömningar av konsekvenser är det beskrivningar hur dessa olika uttryck påverkas och förändras som är centralt.

Kontakt

Emil Bergstén
emil.bergsten@wsp.com
T 010-722 87 13

Kulturmiljögruppen
WSP Sverige AB
Arenavägen 7
121 88 Stockholm-Globen
T 010-722 50 00

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikkonsultföretag. Kulturmiljökompetensen på WSP är bred, våra medarbetare finns över hela landet och har starka kompetenser som byggnadsantikvarier, arkitekturhistoriker, konstvetare, kulturgeografer, arkeologer och samhällsplanerare. Tillsammans ser vi till att WSP kan försörja myndigheter, allmänheten, företag, exploatörer och privatpersoner med tydliga underlag och utredningar, efter de senaste rönen inom kulturmiljöfältet.

www.wsp.com